
Recenzije/Reviews

Tomaž Deželan (2014). *Državljan v razmerju do države: ureditve in razprave skozi čas*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kljub dejstvu, da pojem državljanstva vse od antike dalje označuje pripadnost posameznika določeni politični skupnosti, na vprašanje »Kaj (sploh) je državljanstvo?«, ni enopomenskega oz. enoznačnega odgovora. Klasično pojmovanje državljanstva kot političnega pojmovanja posameznika je bilo v svoji dolgi zgodovini namreč (pre)pogosto predmet različnih protislovij in številnih nesoglasij. Kakor je v svojih »Tanner Lectures« (in istoimenski knjigi) z naslovom *American Citizenship: The Quest for Inclusion* opozorila Judith Shklar, »/v/ politiki ni pojma, ki bi bil pomembnejši, kakor je pojem državljanstvo, v zgodovini ne bolj spremenljivega in v teoriji ne bolj spornega« (Shklar, 1998, str. 1). Kako torej napisati monografijo, ki naj zaobjame vso ambivalentnost zgodovinske dediščine državljanstva ter hkrati predstavi politično in teoretično kompleksnost različnih pojmovanj državljanstva? Enega od možnih odgovorov ponuja Tomaž Deželan v monografiji *Državljan v razmerju do države*.

Tako obseg razprave kakor tudi njena disciplinarna razvejanost postavljata pred vsakega avtorja, ki se namerava lotiti takega projekta, vsaj tri ločene izzive. Prvi izziv je morda najbolj neposreden: kako zaobiti redukcionistično poenostavljanje in grobo posploševanje oz. generalizacijo ter hkrati dihotočno interpretacijo posameznih distinkcij, npr. minimalističnega in maksimalističnega, pasivnega in aktivnega državljanstva. Drugi izziv je osredotočen okoli same hibridne oz. »polivalentne« narave državljanstva. Že uvodno pojasnilo avtorja, da državljanstvo ni nujno enoznačno oz. zgolj in samo pozitivno (str. 6), bralca opozori, naj se branja t. i. »zgodovinskega« pregleda dr-

žavljanstva loti z (vsaj) določeno mero zadržanosti glede na diskriminatornost in izključevalnost različnih pojmovanj državljske enakosti v (tudi ne tako oddaljeni) preteklosti. Tretji izziv odpira vprašanje, kako zagotoviti uravnoteženo predstavitev posameznih pojmovanj državljanstva oz. državljske enakosti.

Kljub osnovnemu cilju, da bralcu ponudi učbenik oz. »osnovni instrumentarij za razmišljanje o ključnih razmerjih, pravicah, dolžnostih in vrlinah znotraj deklarirano demokratično državljske skupnosti« (ibid., iii), že sama zastavitev oz. struktura monografije intenco samega avtorja (v veliki meri) presega. Tako zgodovinski pregled državljanstva (prvi tematski sklop) kot tudi analiza posameznih teoretičnih tradicij državljanstva (drugi tematski sklop) ter načel in prvin, ki so zanje značilne, na suveren in celovit način predstavita osnovne mejnike klasičnega pojmovanja državljanstva ter osrednje tradicije sodobnega pojmovanja državljanstva. Še posebej dobrodošla je predstavitev vrste problemov, napetosti in izzivov, s katerimi se soočajo sodobna pojmovanja državljanstva, npr. liberalno, državljsko-republikansko, neoliberalno itn. V primerjavi z nekaterimi podobnimi monografijami (Bellamy, 2008; Faulks, 2000; Heater, 1999, 2004), zborniki (Beiner, 1995) ter članki (Kymlicka in Norman, 1994) in učbeniki (Kymlicka, 2001) je tudi knjiga *Državljan v razmerju do države* napisana z analitično senzibilnostjo za posamezne distinkcije med različnimi pojmovanji državljske enakosti, pravic, vrlin ter ostalih pojmov, ki so del besednjaka teorije državljanstva, kar je v slovenskem prostoru še vedno redka vrlina.

V času, ko sta ksenofobni nacionalizem in verska nestrpnost prej dejstvo kakor pa izjema, izgovorov za vse manjše zaupanje v institucionalni okvir sodobne pluralne družbe in vse nižjo volilno udeležbo ter s tem povezan demokratični deficit pa (počasi) zmanjkuje, je knjiga Tomaža Deželana *Državljan v razmerju do države* več kot dobrodošla, saj ni namenjena zgolj in samo tistim, ki se s teorijo državljanstva srečujejo prvič, temveč tudi vsem tistim, za katere ostaja vprašanje »kaj je državljanstvo« še vedno aktualno v vsej svoji neposrednosti.¹

Mitja Sardoč

1 Uporabljena literatura:
 Beiner, R. (1995) *Theorizing Citizenship*. New York: SUNY.
 Bellamy, R. (2008) *Citizenship: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
 Faulks, K. (2000) *Citizenship (Key Ideas)*. London: Routledge.
 Heater, D. (1999) *What is Citizenship*. Cambridge: Polity Press.
 Heater, D. (2004) *Citizenship: The Civic Ideal in World History, Politics and Education*. Manchester: Manchester University Press.
 Kymlicka, W. (2001) *Contemporary Political Philosophy: An Introduction*. Oxford: Oxford University Press.